Građansko novinarstvo u Srbiji

Jelena Bogdanović¹

Fakultet političkih nauka, Univerzitet u Beogradu

doi:10.5937/comman1328069B

Rezime: *Šta je građansko novinarstvo i kakav ima značaj u današnjem informacionom društvu? Kako razvoj informaciono-komunikacionih tehnologija menja ulogu dosadašnjih konzumenata medijskih sadržaja i kakve to implikacije ima za ulogu profesionalnih novinara? U ovom radu diskutuje se o odnosu građanskog i tradicionalnog novinarstva, odnosno o tome da li građansko novinarstvo ugrožava ili podstiče rad postojećih medija. Kroz prikaz medijske slike Srbije postavlja se pitanje da li kod nas građansko novinarstvo postoji i da li može da ugrozi profesiju koja je već u dubokoj krizi. Javna rasprava na temu prednosti i mana građanskog novinarstva prvi put je u Srbiji pokrenuta za vreme krize na graničnim prelazima sa Kosovom i Metohijom, kada je izveštavanje putem društvene mreže Tviter preteklo zvanične medije i postalo ključni izvor informacija internet zajednice. Na primeru Branke Stamenković - Krugoline Borup pokazano je kako blog može da bude moćno sredstvo za pokretanje javne debate, pa čak i akcije koja dovodi do promena u svetu van mreže.*

Ključne reči: *građansko novinarstvo, nove tehnologije, mediji u Srbiji, Tviter, blog, društveni otpor*

¹ Kontakt sa autorom: jelena.bog@hotmail.com.

Alati za emitovanje prešli su put od posedovanja fabrike papira, presa, pre-skupih predajnika i licenci za emitovanje do posedovanja jeftinog računara ili mobilnog telefona u džepu. Tako je omogućeno svakome da ima direktan odnos prema vestima, bilo kao recipijent, bilo kao proizvođač vesti, istog trenutka. Ovo je poput začetaka pismenosti: ona je pretila elitama i ponekad stvarala probleme. Ali ona je takođe pomogla pojedincima da se ostvare, i vodila ka mnogo boljem svetu. Nova digitalna pismenost učiniće isto, čak iako stvara nove probleme. Konačno, smatram da je ovo pozitivna stvar za novinarstvo, zato što donosi sa sobom nešto što mu je nedostajalo – konkurenciju, i to upravo od strane javnosti kojoj novinari služe.

— Kenet Nil Sukijer, dopisnik londonskog *Ekonomista* (Cukier, 2006)

Živimo u eri informacija. Nikada pre informacije nisu bile tako lako dostupne i rasprostranjene kao sada. Razvoj tehnologije i informaciono-komunikacionih sistema promenili su način na koji komuniciramo, učimo, radimo, provodimo slobodno vreme, upoznajemo nove ljude. Internet je omogućio da se naš glas čuje, ali je u isto vreme stvorio veliku zbrku raznih glasova, medija, mreža. Da bismo se u svemu tome snašli, potrebna nam je nova vrsta pismenosti – informatička.

Društvene, tehnološke i ekonomske promene koje nastaju kao posledica razvoja informacionog društva posebno pogađaju medije jer ih primoravaju da se transformišu i modernizuju, čine ih ranjivijim, podložnim kritici i preispitivanju, i oduzimaju im monopol nad informacijama. Još nije razrešena dilema da li građansko novinarstvo predstavlja pretnju tradicionalnom, ili samo njegovu dopunu i varijaciju. Na područje Zapadnog Balkana ove promene „naviru u države koje su još u tranziciji, pate od postkonfliktnih sindroma, imaju zaostalu ekonomiju, nedovoljno kompetentne političke aktere i lidere, a doživele su raspad sistema društvenih vrednosti. Štaviše, i sami mediji su tehnološki zaostali, inhibirani raznim vrstama (zlo)upotrebe u proteklm decenijama, i nespremni za slobodnu tržišnu utakmicu koja se od njih očekuje“ (Radojković, 2011:23). Niko ne može da predvidi da li će se ova situacija u skorije vreme popraviti, kao ni to da li će građansko novinarstvo u Srbiji zaživeti na pravi način i da li će dati podsticaj tradicionalnim medijima da budu kvalitetniji. Možda će ipak mediji (i građani) morati da sačekaju da se opšte stanje u državi popravi.

O građanskom novinarstvu

Građansko novinarstvo je veliki deo naše informacijske budućnosti. Čeka nas fascinantna i turbulentna vožnja u godinama koje dolaze. Dobro došli!

— Den Gilmor

San Hoze Merkjuri Njuz, jul 2003.

Građansko novinarstvo je koncept modernog doba koji podrazumeva aktivno učestvovanje građana u prikupljanju, kreiranju, analiziranju i širenju informacija. Na engleskom jeziku postoji nekoliko različitih naziva za građansko novinarstvo: *citizen*, *participatory*, *people's* ili *grassroots journalism*. Ono se često meša sa pojmom javno novinarstvo (eng. public ili civic journalism). Međutim, javno novinarstvo je zapravo preteča građanskog novinarstva jer podrazumeva uključivanje publike u javnu raspravu i odabir tema koje se obrađuju u lokalnim medijima. Pokret javnog novinarstva nastao je 1988. godine, u vreme predsedničkih izbora u Americi, kao reakcija na sve očigledniju krizu javnog komuniciranja, koja je bila posledica loše medijske prakse i uticaja politike i biznisa na novinarstvo. Kriza se ogledala u ciničnom i nezainteresovanom stavu američke javnosti prema političkim pitanjima i javnom životu uopšte. Ideja pokreta bila je da novinari treba da izađu iz konvencionalnih okvira pukog informisanja javnosti i da pokušaju da uključe građane u javne rasprave o pitanjima koja su za njih bitna, što bi konačno trebalo da vodi rešavanju problema zajednice. Pobornici javnog novinarstva Džej Blumler, Majkl Gurevič i Džej Rozen (Jay Blumler, Michael Gurevitch, Jay Rosen) bili su uvereni da ono ima snagu da apatične i nezainteresovane građane „vrati“ u javni život (Grbeša, 2005: 187). *Vičita Igl, Ledžerer Inkvajerer i Šarlot Obzerver* (*Wichita Eagle, Ledgerer Enquirer, Charlotte Observer*), lokalni američki listovi u vlasništvu korporacije *Knight-Ridder* pokušali su da primene ovaj model u svojim redakcijama. Tako su građani dobili priliku da na dnevni red stave teme koje ih zanimaju, čime su direktno uticali na uređivačku politiku. Ideja javnog novinarstva isprovocirala je još tada brojne kritike. U tome su prednjačili novinari koji su smatrali da ovakav vid izveštavanja nije u skladu sa osnovnim načelima njihove profesije, kao što su nezavisno i objektivno izveštavanje. Iste dileme vezuju se i za građansko novinarstvo, ali bitno je naglasiti razliku između ove dve pojave – javnim

novinarstvom bavili su se profesionalni novinari, vođeni idejom novinarstva u službi javnosti (*journalism for the people*); građansko novinarstvo, o kojem će biti govora u ovom radu, čini javnost u službi javnosti (*journalism for the people, by the people*).

„Ranije je postojala jasna distinkcija između prava na širenje i prava na primanje informacija(...) Tek u savremenim uslovima stekli su se preduslovi da se ova dihotomija prevaziđe, i da se obe strane – i prijem i širenje informacija ostvare lako i istovremeno“ (Radojković, 2010: 34). Razvoj novih tehnologija, a pre svega interneta, uklonio je strukturalne prepreke za širenje informacija i otvorio put građanskom novinarstvu. Internet prevazilazi granice država, ukida pojam geografske udaljenosti, i što je najvažnije – stvara mogućnost da se svačiji glas čuje. To čini srž građanskog novinarstva, da svako ko poseduje odgovarajuću tehnologiju i informatičku pismenost može da učestvuje u javnoj debati i kreiranju sadržaja. Iz perspektive komunikologije, građansko novinarstvo je „jedna vrsta interakcijskog masovnog komuniciranja u kojoj su uloge Komunikatora i Recipijenta naizmenično distribuirane i isprepletane“ (Tomić, 2008: 115). Njegova koncepcija dopušta mnogo neposrednije oblike učešća, u odnosu na klasične masovne medije, gde se reakcija publike (povratna informacija ili *feedback*) svodila na pisma čitalaca (slušalaca, gledalaca), povremeno telefonsko uključivanje u program i anketna istraživanja. Recipijenti medijskih poruka, zahvaljujući novim tehnologijama, mogu trenutno da reaguju na primljenu informaciju, čime komunikaciona praksa postaje interaktivna, a recipijent postaje istovremeno i emiter. Interaktivnost je osobina koja najjasnije pravi razliku između onlajn i tradicionalnih medija. U onlajn svetu mediji i novinari nemaju više ekskluzivno pravo pristupa javnoj sferi, a njihovu ulogu „čuvara kapija“ sve više ugrožava umrežena, neposredna i javna komunikacija koju omogućava pristup svetskoj mreži. „Interaktivnost zaista znači deljenje moći. To znači odustati od uloge vrhovnog u odlučivanju o dnevnom redu. To znači dopustiti čitaocima komentar na vaše viđenje događaja, dati im više prilika nego što sada imaju da kažu šta misle“ (Krejg, 2010: 48). Korisnicima interneta nisu više potrebni profesionalni posrednici za kreiranje, objavljivanje i razmenu poruka. Masovni mediji su proizvodima građanskog novinarstva dali naziv „sadržaj koji su stvorili korisnici“ (eng. *user generated content*), što samo potvrđuje tezu da „publika nije više pasivni konzument već akter, ne predstavlja samo primajuću

strukturu, već aktivnog činioca u procesu proizvodnje vesti i medijskih sadržaja“ (Milivojević, 2011: 15).

Široka rasprostranjenost računara, digitalnih fotoaparata, mobilnih telefona sa kamerom i mogućnošću pristupa internetu, omogućava da bilo ko može da bude „na pravom mestu, u pravo vreme“. Postavljanjem zabeleženog materijala na globalnu mrežu, bez pitanja, cenzure i drugih ograničenja, čuveni izraz *glendalelac/slušalac/čitalac reporter* dobija pravo značenje, a takav materijal postaje trenutno dostupan svima koji imaju pristup mreži. Ovakav potencijal građanskog novinarstva prvi put je značajnije došao do izražaja tokom terorističkih napada na Njujork, septembra 2001. godine. U to vreme je blogosfera tek bila u povoju, blogovi su uglavnom pisani kao reakcije na aktuelne vesti, a pisala i čitala ih je uglavnom tehnološki obrazovana publika. 9/11, kako se kolokvijalno naziva čitava tragedija, označila je prekretnicu ne samo u istoriji SAD, već i u razvoju građanskog novinarstva. Obični građani koji su bili svedoci rušenja kula Svetuskog trgovinskog centra napravili su uz pomoć mobilnih telefona i digitalnih kamera stotine fotografija² koje su pomogle da se rekonstruišu i memorišu događaji toga dana, a njihove priče se i dan-danas prikupljaju. Prema informacijama Pju istraživačkog centra (Pew Internet & American Life Project), teroristički napadi na Njujork izazvali su najveću posećenost informativnih veb stranica u istoriji interneta. Potreba za vestima okrenula je ljude i-mejlu, veblogovima i forumima kao izvorima informacija i mestu za komentare i akciju.

Sledeći veliki izazov za građansko novinarstvo usledio je februara 2003. godine, kada su širom sveta organizovani protesti protiv rata u Iraku. Tada je *BBC News* apelovao na građane da šalju fotografije sa antiratnih demonstracija iz celog sveta. Posle cunamija koji je opustošio jugoistok Azije 2004, kao i posle uragana Katrina u Americi godinu dana kasnije, građani-novinari i blogeri doprineli su izazivanju reakcije čitavog sveta, što je pomoglo prikupljanju humanitarne pomoći.

U SAD se 2007, na kampusu Virdžinija Tek univerziteta, dogodio najveći masakr u američkoj istoriji, kada je jedan student ubio 32 osobe i ranio mnoge druge. Student Džamal Albarguti je kamerom mobilnog telefona napravio snimak dok je pucnjava još bila u toku, i poslao ga na *CNN*-ov sajt za građan-

² Nacionalni muzej sećanja na 11. septembar pokrenuo je veb sajt *Make History* na kojem se nalazi kolekcija prisećanja, fotografija i audio i video zapisa koje su napravili građani i profesionalni fotografi. Fotografije su poredane na vremenskoj osi, a uz svaku fotografiju stoji i sadašnji izgled lokacije snimljen uz pomoć Google *Street View*. <http://makehistory.national911memorial.org/>

sko novinarstvo *iReport*. Snimak je zatim objavljen u vestima *CNN*-a i drugih medija.

Junu 2009. tokom protesta u Iranu povodom rezultata predsedničkih izbora, društvene mreže Tviter i Fejsbuk pokazale su se kao ključni izvori informacija kako za same Irance, tako i za čitav svet, budući da se vlast pobrinula da na sve moguće načine spreči komunikaciju i novinarsko izveštavanje. Globalni mediji su se za snimke okrenuli DEMOTIX-u, veb sajtu za građansko novinarstvo. „Kada je profesionalno novinarstvo zabranjeno, vakuum koji se stvara popunjava se izveštajima običnih očevidaca“, rekla je u izveštaju za *CNN* međunarodna dopisnica Kristijan Amanpur. I-izveštaji, i-svedoci, ulični reporteri i amateri pokazali su da novinarstvo može dosegnuti iza prepreka, ograničenja i restrikcije slobode govora (Wernicke, 2009).

Kada je 7. jula 2005. došlo do terorističkih napada u londonskom metrou, *BBC* je u prvih šest sati nakon napada primio više od 1.000 fotografija, 20 amaterskih video-snimaka, 4.000 SMS poruka i oko 20.000 mejlova. Narednog dana su glavne večernje vesti počele prilogom u potpunosti sastavljenim od snimaka koje su zabeležili očevidci. Tom prilikom je glavni i odgovorni urednik informativnog programa *BBC*-ja Ričard Sambruk rekao:

„Naše izveštavanje o ovom događaju bila je istinska saradnja, omogućena tehnologijom dostupnom korisnicima, posebno mobilnim telefonom sa kamerom, i podržana poverenjem između naše mreže i publike. Sada znamo da kada se važni događaji dese, javnost može da nam pruži onoliko novih informacija koliko smo i mi u stanju da ponudimo njima. Od sada, rad na vestima je partnerstvo“ (Antonijević i sar, 2007: 121).

Odnos građanskog i tradicionalnog novinarstva

Internet je ukinuo posrednika u drugim industrijama, zašto bi novinarstvo bilo imuno?

— Kenet Nil Sukijer (Cukier, 2006)

Medijski stručnjaci širom sveta bave se pitanjem savremenog razvoja novinarske profesije, kao i izazovima pred kojima se ona trenutno nalazi. Novinarstvo je na velikoj prekretnici koju su izazvale pre svega tehnološke, ali i eko-

nomske i kulturne promene u savremenim društvima. Ova prekretnica često se definiše i kao globalna kriza novinarske profesije. Mnogi smatraju da će interaktivnost koju su omogućile nove tehnologije prouzrokovati smrt novinarstva.

Profesionalni novinari kritikuju građansko novinarstvo jer smatraju da mu nedostaje *kvalitet*, da amateri nisu u stanju da razdvoje bitne činjenice od nebitnih, da je takvo novinarstvo suviše lično. Međutim, građansko novinarstvo živi upravo zahvaljujući dijalogu i diskusiji koje omogućuje dvosmerna komunikacija, a sadržaji koje stvaraju korisnici popularni su baš zbog svoje neposrednosti, ličnog tona i sopstvenog iskustva. Osim kvaliteta, novinari obično naglašavaju da je sporna i *tačnost* informacija koje može da plasira svako ko ima pristup kompjuteru. Tradicionalni mediji imaju urednike i vode se novinarskom etikom, pa tako svaka informacija mora prvo da se proveriti kod više različitih izvora. To daje kredibilitet, ali znatno umanjuje efikasnost zvaničnih medija kada je reč o iznenadnim i kriznim situacijama u kojima je brzina izveštavanja imperativ (pogotovo za publiku novih medija). „Dok u tradicionalnim medijima vlada pristup *prvo filtriraj, uredi pa objavi*, u građanskim medijima na snazi je *prvo objavi a zatim filtriraj*“ (Antonijević i sar, 2007: 119). Kredibilitet sadržaja koji stvaraju korisnici ipak nije nedostižan. Oni koji su aktivni na mreži kao što su npr. redovni posetioци blogova ili redovni tviteraši, vremenom izgrade stavove o tome kome može da se veruje, ko pokreće ozbiljne društvene teme, ko je zabavan a ko dosadan i sl. Nekada blogeri postanu toliko popularni i uvaženi, da se i profesionalni novinari konsultuju sa njima ili ih pozivaju u emisije. To je samo jedan od načina kako se novi i stari mediji prožimaju – blogeri potpisuju ugovore sa medijskim kućama, a novinari i sami počinju da pišu blogove u slobodno vreme.

Mladi novinari koji su učestvovali u istraživanju Centra za medije i medijska istraživanja na Fakultetu političkih nauka pod nazivom „Profesija na raskršću – novinarstvo na pragu informacionog društva“, čiji su rezultati objavljeni 2011. godine, smatraju da građansko novinarstvo i nove tehnologije neće ugroziti njihovu profesiju. Oni smatraju da blogere ne bi trebalo potcenjivati i da blogosfera već postaje veliko tržište informacija, a za komentatore kažu da im anonimnost daje mnogo veću slobodu izražavanja nego što je imaju novinari koji trpe pritisak urednika i medijske kuće. Međutim, koliko god publika volela da čita komentare, oni smatraju da to neće ugroziti potrebu za postojanjem tekstova profesionalnih novinara. Građansko novinarstvo ne doživljavaju svi

kao pretnju profesiji, već naprotiv, uviđaju da ono može da posluži kao dragocen izvor informacija koji će ih stimulisati da dalje istražuju. Tako posmatrano ono je značajna dopuna profesionalnog novinarstva, posebno zato što jača vezu novinara sa publikom i njenim interesovanjima i pruža mu uvid u javnu raspravu. Novinar koji se dobro snalazi na mreži može svuda da pronađe izvor ideja i informacija:

„Mlađa novinarka iz Beograda dodaje da izvori mogu biti jako dobri, da su joj savremeni izvori kao što su Facebook i socijalne mreže dragoceni izvori za priče, ideje, kontakte sa nekim ljudima. Ona smatra da će se ti izvori tek koristiti jer npr. za NVO internet je glavni izvor informacija, jer su to grupe koje žive virtuelno. Mladi TV novinar kaže da čita forume, interpretacije drugih ljudi. Komentari su takođe korisni... ali se te informacije moraju *proveriti*“ (Milivojević, 2011: 163).

Kao što se vidi iz izjave BBC-jevog urednika Ričarda Sambruka, strani mediji su već uvideli potencijale građanskog novinarstva i okrenuli se saradnji sa novinarima amaterima. *YouTube* je otvorio poseban kanal pod nazivom *YouTube Reporter's centre*, na kojem se nalaze brojna video-uputstva u kojima neki od vodećih stručnjaka iz oblasti novinarstva daju savete za što bolje bavljenje građanskim novinarstvom. Pokriven je veliki broj tema od nalaženja ideje za priču, tehničke realizacije, prezentovanja priče i sl. Nakon toga je otvoren *YouTube Direct*, kanal na kojem medijske kuće mogu da preuzmu ili naruče neke od amaterskih novinarskih radova; u ovu priču su se uključile neke velike medijske kuće poput *The San Francisco Chronicle*, *NPR*, *The Huffington Post* i *Al Jazeera*. Sličnu saradnju medija i amatera ostvaruje i CNN-ov kanal *iReport* koji takođe podstiče korisnike da šalju svoje snimke i fotografije zanimljivih događaja, pružajući im mogućnost da dospeju u vesti CNN-a, a ove godine su uvedene čak i iReport nagrade u sedam kategorija.

Medijska slika Srbije

Internet novinarstvo u Srbiji je tek u povoju. Jedan od primera uspešnog internet medija su *e-Novine*, koje proizvode raznovrsne originalne sadržaje o događajima iz Srbije i regiona. Sličnim temama se bavi i *Peščanik* koji je prešao put od elektronskog časopisa do multimedijalnog portala. *Mondo* i *Na dlanu* su dva popularna onlajn medija koja uglavnom proizvode zabavne sadržaje, dok

portali *Popboks* i *Seecult* izveštavaju o kulturnim događanjima. Međutim, najveći deo onlajn medijskog prostora još uvek zauzimaju veb stranice tradicionalnih medija – štampe, radija i televizije. Na većini njihovih prezentacija mogu se naći digitalizovane verzije sadržaja iz štampe³ ili snimci, audio-zapisi i prilagođeni i uređeni transkripti priloga koje su novinari pripremali za televiziju ili radio. Na taj način su stari mediji na prvi pogled zamaglili granicu sa novim medijima. Sadržaj se prenosi u digitalni format, ali suštinski ostaje isti. Kako Krejg navodi u knjizi *Onlajn novinarstvo*: „Profesionalci koji su već počeli da koriste prednosti multimedija ovo pripisuju nepostojanju želje za promenom, zastarelosti ili direktno lenjosti. Ovakvu vrstu rada oni podrugljivo nazivaju zgrtalicom (shovelware) – suštinski ‘prebacivanjem’ teksta sa štampanog na elektronsko izdanje, sa malo osvrta na to kako bi dodatni Veb sadržaj čitaocima mogao da obogati priče“ (Krejg, 2010: 25). Vremenom se uvode posebne rubrike i povećava količina sadržaja koju ovi mediji pripremaju isključivo za sajt (npr. *RTS*, *B92*, *Blic*) što znači da tradicionalni mediji počinju da koriste novu tehnologiju ne samo za *distribuciju* sadržaja, već i za njegovu *produkciju*. Osim toga, ovi mediji su u velikoj meri obogatili svoja onlajn izdanja interaktivnim opcijama kao što su komentarisanje članaka i vesti, diskusioni forumi i blogovi, deljenje sadržaja na društvenim mrežama, a počinju polako i da unose linkove ka povezanim temama, video snimcima i sl. Ostaje, međutim, činjenica da domaći mediji tek treba da iskoriste potencijal interneta i učešća publike u poboljšanju svog rada. Potrebno je motivisati građane da se aktivno uključe u pitanja koja su značajna za njih i zajednicu, čime bi iskoristili priliku da postanu deo šire javne sfere, a da bi uopšte mogli da postanu aktivni onlajn korisnici, neophodna osobina je *informatička pismenost*. Ona više ne podrazumeva samo upotrebu računara, već pre svega sposobnost da se u moru dostupnih informacija nađu one koje su nam potrebne, da se prepoznaju one relevantne, a isto tako i da se prepoznaju dezinformacije. U ovom trenutku informatička pismenost u Srbiji nije na zavidnom nivou, kako kod publike, tako i kod novinara. Međutim, domaće medije potresa i mnogo dublji problemi. Naš medijski sistem se transformiše i razvija u fazi društvene tranzicije, što čini medije i novinare dodatno podložnim globalnoj krizi novinarstva. Nakon pada socijalističkog režima medijski sistem Srbije ušao je u buran period političkih i društveno-ekonomskih promena koje podra-

³ Ipak, sve češće se događa, pogotovo u izuzetnim situacijama u kojima je brzina izveštavanja presudna, da vesti prvo budu objavljene na internetu a tek sutra dan u štampi, čime su štampani mediji prvi put dobili priliku da budu podjednako aktuelni kao i radio i televizija.

zumevaju između ostalog i „suštinsku demokratsku i profesionalnu transformaciju“, odnosno promenu medijske regulative i usvajanje standarda objektivnog izveštavanja i utemeljenje etičkih i profesionalnih kodeksa (Milojević i Ugrinić, 2011). Nažalost, trenutnu medijsku sliku i dalje karakterišu nedostatak transparentnosti, loše prikrivene političke poruke u formi vesti, neprofesionalizam, senzacionalizam i tabloidizacija, politički i drugi pritisci i tehnička zaostalost. Realnog, kvalitetnog i istraživačkog novinarstva skoro i da nema.

Učesnici skupa Evropske federacije novinara (EFJ), održanog u Beogradu 15-17. juna 2011. godine pod motom „Ključ za slobodu medija u Evropi: Novinarstvo kao javno dobro“, došli su do zaključka da medijska sloboda u Srbiji nije na zadovoljavajućem nivou, da većina novinara prima male plate a uz to su izloženi pritiscima iz različitih formalnih i neformalnih centara moći. Saša Mirković, predsednik upravnog odbora Asocijacije nezavisnih elektronskih medija (ANEM), na skupu je govorio o sve jačem uticaju marketinških agencija na medije: „Tržište je u toj meri osiromašilo i mediji su u tako bezizlaznoj situaciji da su spremni da prave kompromise ne samo sa vlastima, već i sa oglašivačima“ (NUNS, 2011).

Prema rezultatima istraživanja „Profesija na raskršću“ najveći pritisak na rad medija u Srbiji vrše: političke stranke koje čine vladajuću koaliciju (25.59%), vlasnici krupnog kapitala (17.65%), predstavnici lokalne vlasti (13.09%), privatni vlasnici medija (12.94%), zakupci reklamnog prostora (11.62%), PR (4.56%) (Milivojević, 2011: 8). Pritisak na medije u bilo kojem obliku znatno otežava bavljenje istraživačkim novinarstvom. Dragana Čabarkapa, predsednica Sindikata novinara Srbije, još je slikovitije opisala položaj novinara u Srbiji danas, naglasivši da nema dijaloga između sindikata i poslodavaca:

„Kako novinar može da bude slobodan i da se bavi istraživačkim novinarstvom, ako ne sme da pita kolika mu je plata. Kako, ako ne sme sindikalno da se organizuje i da traži svoja prava koja mu pripadaju po zakonu o radu. A, nažalost, to je kod nas situacija: novinari u Srbiji su osiromašeni, poniženi, ućutkani i uplašeni“ (NUNS, 2011).

I članovi fokus grupa i autori anketnih istraživanja slažu se u nalazu da novinari mnogo rade, nemaju radno vreme, malo zarađuju ili imaju neredovna primanja, nerešenog su statusa, bez zdravstvenog osiguranja, narušenog zdravlja, pod stresom, zabrinuti za svoju budućnost i izloženi pritiscima. Prema mišljenju ispitanika, istraživačko novinarstvo najviše sputavaju politički i ekonomski

pritisak ili novinarski neprofesionalizam i neznanje. Urednici traže od novinara da budu površni, jer u dnevnom novinarstvu nema istraživanja, pošto nema ni vremena. „Koji je motiv nekog mlađeg ili novinara srednje generacije da se bavi istraživačkim novinarstvom kad vidi da će doživeti neprijatnosti od urednika, prozivke na blogovima, do Brankicine sudbine“ (Milivojević, 2011: 168).

Kritika ovakve medijske slike Srbije sve je češća tema domaćih blogova koje u velikom broju slučajeva pišu sami novinari. Oni su ogorčeni zbog očiglednog nedostatka kvalitetnih i raznovrsnih sadržaja i mišljenja, dominacije tabloidnih tema i senzacionalističkog načina pisanja kao i činjenice da se umesto originalnosti i istraživačkog novinarstva izveštavanje često svodi na puko reprodukovanje agencijskih vesti.

Blog kao primer društvenog otpora – slučaj *Krugoline Borup*

Blog se najčešće opisuje kao onlajn dnevnik sa hronološki obrnutim rasporedom unosa. Na svaki unos čitaoci mogu da ostavljaju komentare, a hiperlinkovi koje ostavlja bloger vode ih ka drugim blogovima i sajtovima sa sličnom tematikom. Kao izraz građanskog novinarstva, blogovi predstavljaju novo polje kontrole rada i objektivnosti tradicionalnih medija jer upravo blogeri preispituju rad medija, uticaj novih tehnologija i sl. Na blogu se obično iznosi lično mišljenje autora o nekoj aktuelnoj temi, a ton bloga je često kritički, sarkastičan, pa čak i snishodljiv. Sve češće se mogu videti primeri blogova koji uspevaju da skrenu pažnju šire čitalačke publike, a povremeno se u tradicionalnim medijima pojavljuju tekstovi preneti iz blogosfere. To je dokaz da blogovi postaju sve uticajniji medij, iako blogosfera u Srbiji tek počinje da dobija na važnosti.

Uz pomoć bloga obični građani mogu javno da iznesu kritiku svega što smatraju značajnim, bila to ličnost, politička stranka, medij, neki kulturni, ili bilo kakav drugi proizvod. Na primeru Branke Stamenković može se videti potencijal bloga kao efikasnog sredstva za pokretanje javne rasprave o određenom problemu i kako se lična kritika može transformisati u formu društvenog otpora. U novim medijima, gde su brzina širenja informacija i interaktivnost imperativi, a anonimnost donekle omogućena, društveni otpor se odlično snalazi, i *Majka Hrabrost* jasno pokazuje koliko su danas uticajni novi mediji. Ova građanska inicijativa nastala je kao rezultat spontanog bunta žena nezadovoljnih tretmanom u srpskim porodilištima. Pod pseudonimom *Krugolina Borup*, Branka Stamenković je u avgustu 2008. godine objavila svoj prvi tekst

na blogu *B92* o svom ličnom, veoma lošem iskustvu sa porođaja. Njena priča je pokrenula lavinu nezadovoljstva žena koje su imale slična iskustva. Za nepunih nedelju dana tekst na blogu je komentarisalo oko 100 ljudi. Podstaknute ovim tekstom i druge žene su počele da šalju svoje priče, a blog je ubrzo postao jedan od najposećenijih sadržaja ovog tipa u Srbiji (tekst je u dopunjenom izdanju ponovo objavljen u oktobru iste godine; komentarisalo ga je skoro 200 ljudi za samo tri dana, a oba teksta zajedno su pročitana oko 7.000 puta).

Potresna iskustva sa porođaja pobudila su ogromno interesovanje javnosti. Mnogi su se uključili u diskusiju i navodili svoje primere. Iznenada je počelo javno da se govori o nečemu što je oduvek bila tabu tema. Žalbe su se odnosile na grub i neprikladan način saopštavanja loših vesti sa porođaja, kao i neadekvatno ponašanje medicinskih sestara – nedostupnost, neodazivanje na poziv, grubost, vređanje, psovanje i drugo (Blic, 14. 12. 2008).

Trudnice u Srbiji nezadovoljne su tretmanom koji imaju u porodilištima. Najčešće se žale na neljubaznost lekara i sestara, lošu higijenu u toaletima, nepostojanje čiviluka i ormarića, bezukusnu hranu, često imaju primedbe da od babica ne dobijaju dovoljno informacija o dojenju, da im ginekolozi ne daju dovoljno informacija o porođaju...U nekim bolnicama ih nazivaju - stokom! (Blic, 19. 3. 2008)

Na osnovu pristiglih priča konstatovano je da problem predstavljaju i zastareli i nehumani bolnički protokoli:

U našim porodilištima ne postoje pisani protokoli za tretman trudnica i porođilja, već se radi na osnovu „usmenog predanja” koje se prenosi s generacije na generaciju. U takvim uslovima rada, potpuno je nemoguće dokazati eventualan propust ili lekarsku grešku.(...) Takođe, veliki broj tih usmenih protokola je zastareo i u neskladu sa savremenom svetskom praksom. (...) Usmeni bolnički protokoli koji trenutno važe u skoro svim porodilištima takođe su često krajnje nehumani, napravljeni tako da maksimalno olakšaju rad medicinskom osoblju, bez ikakvog vođenja računa o tome u kojoj meri će pritom izmaltretirati porođilju i bebu.(...) Građanska inicijativa Majka Hrabrost smatra da je jedan od prioriteta za uvođenje reda u porodilištima Srbije – postojanje pisanih protokola, a potom i njihova transparentnost, to jest dostupnost svakome ko o njima želi da se obavesti. (www.majkahrabrost.com)

Posle prve objave, Branka Stamenković je napisala seriju sličnih tekstova na blogu B92. Prikupljeni su svi tekstovi i zajedno sa 800 priča čitateljki objavljeni su na veb sajtu *www.majkahrabrost.com*. Paralelno sa blogom na B92 koji je dopunjavan novim tekstovima na svaka 2-3 dana, novonastali sajt postao je „mesto okupljanja“ porodilja, majki, baka, očeva i svih ostalih boraca za bolje stanje u srpskim porodilištima.

U periodu kada su uvodni tekstovi na blogu privlačili veliku pažnju javnosti, gospođa Stamenković je pozvala građane da putem interneta podrže peticiju upućenu ministru zdravlja sa nekoliko ključnih pitanja koja treba da ukažu na poražavajuće stanje u porodilištima, ali i da izazovu reakciju države kako bi se nešto promenilo nabolje. Za samo četiri dana onlajn peticiju je potpisalo oko 1.200 ljudi a za deset meseci sakupljeno je blizu 6.000 potpisa. Ministar Milosavljević je rekao da bi rado i sam potpisao peticiju, da nije upućena njemu. Složio se sa većinom predloga koje su dale porodilje i pozvao predstavnike građanske inicijative na sastanak kako bi zajedničkim snagama počeli da rešavaju probleme.

„Mnogo je toga o čemu treba obavestiti javnost. Mnogo je poverenja javnosti potrebno uliti da bi se i sami počeli aktivirati da uzmu učešća u rešavanju problema, tj. prijavljivanju neprijatnih iskustava iz porodilišta. Ja verujem da ćemo, zajedno s Ministrom, uspeti da promenimo trenutno stanje.”

O ovoj peticiji, koja je prerasla u građansku inicijativu, po rečima profesora Medicinskog fakulteta dr Vuka Stambolovića, „bruji ceo Beograd, Srbija, ginekološki krugovi. (Politika, 17. 12. 2008)

Nakon prvog zajedničkog sastanka u Ministarstvu zdravlja, dogovoreno je da se tokom 2009. godine sprovede anonimna anketa koju treba da dobiju porodilje prilikom otpusta iz porodilišta. Rezultati ankete su se obrađivali na svakih mesec dana i potom objavljivali na sajtovima Ministarstva i inicijative *Majka hrabrost*. Na svaka tri meseca preseki obrađenih rezultata predstavljani su javnosti na zajedničkim konferencijama za medije. To su bile prve konkretne zajedničke aktivnosti. Anketa je pokazala da je tokom 2009. godine povećana opšta ocena stanja u porodilištima, a jedina kategorija u opadanju je otvoreno traženje mita.

Majka hrabrost je iz jedne spontane građanske inicijative preregistrovana u udruženje građana sa nekoliko zaposlenih i svojim stalnim prihodima. Novo-

nastalo udruženje finansirale su brojne kompanije, uglavnom inostrane, mada je i Ministarstvo zdravlja kroz realizaciju određenih projekata bilo jedan od bitnijih izvora prihoda. Između Ministarstva i udruženja uspostavljena je redovna saradnja, između ostalog u vidu edukativnih tribina po Srbiji tokom 2009. godine. Na jesen iste godine usvojena je Uredba o poboljšanju položaja porodilja.

Društvena mreža *Twitter* i izveštavanje sa Kosova

Aktuelna politička kriza na granici Kosova i Srbije pružila je novu šansu da se pokaže potencijal građanskog novinarstva u brzom i neposrednom izveštavanju sa lica mesta. U ulozi novinara amatera koji je ubrzo postao poznat širokoj javnosti našao se Stefan Živković, mladić iz Zvečana. On je 26. jula putem *Twittera* počeo spontano da prenosi šta se događa na barikadama koje su postavili srpski građani. U tom trenutku to su bile jedine informacije „iz prve ruke“ – zvanični mediji su počeli da izveštavaju tek nekoliko sati kasnije. Portali *Trojka.rs* i *Frontal.ba* bili su prvi mediji koji su objavili priču o njegovom izveštavanju, a ubrzo ga je i Bane Grković, novinar *Blica*, intervjuisao; tako je vest o „malom sa Kosova“ prešla granice *Twitter* zajednice i pobudila pažnju javnosti. I nakon uključivanja zvaničnih medija, Stefan je nastavio da tvituje i kači fotografije sa barikada, a broj ljudi koji prate njegov nalog porastao je sa oko 40 na preko 4.000 za samo dva dana.

U kontekstu odnosa građanskog i tradicionalnog novinarstva, zanimljiva je oštra polemika koja se ovim povodom razvila na *Twitteru* između novinara i tviteraša. Čule su se mnoge kritike na račun novinara i medija, da nisu bili dovoljno efikasni u izveštavanju sa Kosova, odnosno da su zakazali u odnosu na *Twitter*. Povala se rasprava o tome da li je ova društvena mreža medij ili kanal komunikacije, da li tvitovanje može da se smatra građanskim novinarstvom i da li novi mediji predstavljaju pretnju tradicionalnom novinarstvu. Tokom rasprave na *Twitteru* (pod *heš tegom* #mctwitter⁴ mogao je da se prati čitav tok razgovora), pokrenuta su, između ostalih, i sledeća pitanja: koja su ograničenja profesionalnih novinara a koje su to mane amaterskog izveštavanja i da li i na koji način novinari treba da nauče da koriste mogućnosti društvenih mreža u svom poslu?

⁴ *Hashtag* (#) koristi se za obeležavanje ključnih reči unutar tvita. Na taj način se teme grupišu a njihovo pretraživanje je olakšano. Klikom na obeleženu reč mogu da se pregledaju svi tvitovi u kojima se nalazi. Za *Twitter* su specifični mikro-memi odnosno teme koje budu aktivne nekoliko dana, a onda nestanu, što je slučaj i sa tegom #mctwitter.

Ova polemika bila je povod za debatu pod nazivom „Društvene mreže i mediji: Twitter na Kosovu“ koju je NUNS organizovao u beogradskom Medija centru.

Tviteraši su optužili zvanične medije da su „pali na ispitu“ brzog izveštavanja kao i u novembru 2010. godine posle zemljotresa u Kraljevu kada su takođe prve informacije plasirane na *Tviteru*. U odbrani medija najistaknutiji je bio Zoran Stanojević, novinar *RTS*-a, koji je naglasio da novinari mogu da odgovaraju u slučaju da objave netačnu informaciju i objasnio da je javni servis imao prve vesti već nakon sat vremena, a uživo sliku posle tri sata. Međutim, publici novih medija i to može da deluje predugo. Stefan Živković je imao tu prednost da se zatekao na mestu događanja, a imao je neophodnu tehnologiju da objavi informacije odmah. *Mesto dešavanja bilo je blizu mog doma i pisao sam samo ono što sam video svojim očima. Garantujem za tačnost.* – bile su neke od prvih Stefanovih reči na debati (Media centar online, 2011).

Dragan Varagić, internet konsultant, smatra da način na koji je Stefan iskoristio *Tviter* predstavlja knjiški primer građanskog novinarstva u situaciji kada „klasični mediji nisu bili prisutni i nisu dobro odradili posao“. Kao odgovor na ovu izjavu Zoran Stanojević je naglasio da vest obično nije tamo gde je novinar i da se na licu mesta uvek nalazi neko pre njega – *očevici* – jedino što sada oni imaju mogućnost da odmah objave šta su videli, ali da se to ne može nikako smatrati novinarstvom. Rekao je da novinari mogu da koriste *Tviter*, ali da to ne znači da svi koji ga koriste mogu da budu novinari.

zozast Zoran Stanojevic

Tviter i profesionalno novinarstvo su dva skupa koji se seku, ali ne poklapaju. Možemo li tu da se zaustavimo? I uživamo. Malo. #mctwitter

5 Aug

„Zašto novinar nije bio na licu mesta i tvitnuo? Ja bih njemu više verovala“, rekla je jedna od tviterašica prisutnih na debati i zaključila obraćajući se novinarima: „Tviteraši ne mogu da budu novinari, a vi ne znate da budete tviteraši, i to je problem.“ (Media centar online, 2011) Varagić je rekao da novinari i tviteraši treba da sarađuju i uče jedni od drugih, i uputio kritiku novinarima da koriste internet iz 2002. umesto iz 2011. godine. Tradicionalni mediji za sada koriste društvene mreže za plasiranje i promociju svojih sadržaja, ali još uvek nisu uvideli da one mogu biti i dobra platforma za *kreiranje* sadržaja, kao i dragocen *izvor informacija*. Pri tome ne sme da se zaboravi da je to izvor kao i

svaki drugi, i da se njegova pouzdanost mora proveriti. Najbolji primer za to je preuzimanje vesti sa satiričnog sajta *Njuz.net* u decembru 2010. godine. Tada su „vest“ da je pijani srpski turista usmrtio ajkulu u Egiptu skočivši na nju preuzeli mnogi regionalni i svetski mediji, uključujući i *Njujork Post*. Kao i kada je reč o blogerima, i tviteraše je potrebno pratiti duže vreme da bi mogao da se donese zaključak da li su pouzdani ili ne, a to je svakako najlakše uraditi kada su novinari aktivni na društvenim mrežama i upućeni u način njihovog funkcionisanja.

Na pitanje da li je *Tviter* medij, Dragan Varagić objasnio je da su svi društveni mediji pre svega kanal komunikacije, a da pojedinačni korisnički nalozi nekada imaju karakteristike medija u smislu prosleđivanja pouzdanih i proverениh informacija. Zoran Stanojević ima nešto drugačije viđenje:

zozast Zoran Stanojevic

@DedaBor @varagic @stefanzivkovic klasicni mediji treba da rade svoj posao. twitter nije medij i ne služi za obavestavanje

28 Jul

Stefanov primer amaterskog izveštavanja konačno je i na našim prostorima podstakao debatu o odnosu građanskog i tradicionalnog novinarstva i o rastućem značaju društvenih medija, ali i načinima njihove zloupotrebe i posledicama informatičke nepismenosti. Novinari za sada nisu u potpunosti prihvatili tezu da društvene medije ne treba doživljavati kao pretnju, već kao mogućnost. Tradicionalni mediji će se svakako promeniti ali ne suštinski – već pojavno i u smislu alata koji se koriste. Društvene mreže su budućnost novih medija, a u prednosti će biti oni novinari koji im se prilagode i nauče da ih upotrebe u svoju korist. *Tviter* će uvek biti brži jer je u suštini amaterski medij, čiji korisnici nisu u obavezi da proveravaju informacije, ali on neće ukinuti potrebu za zvaničnim medijima.

Zaključak

Građansko novinarstvo u Srbiji je veoma sveže. Uprkos približno 3 miliona ljudi na Fejsbuku, 100.000 aktivnih korisnika Twittera i brojnim blogovima, tradicionalni mediji, posebno TV i novine, i dalje su dominantni izvori informacija. Međutim, svakodnevno raste broj korisnika interneta kao primarnog izvora informacija, što daje sve veći značaj građanskom novinarstvu. (Media centar online, 2011)

Kao što je u Americi krajem osamdesetih godina prošlog veka kriza javnog komuniciranja bila podsticaj za ideju javnog novinarstva, tako i kod nas možemo da očekujemo da trenutno stanje u medijima podstakne građane da se aktiviraju i pokušaju da utiču na to da se pojave sadržaji koji su njima značajni. Ulogu probuđene javnosti za sada su preuzeli na sebe blogeri i tviteraši, ali vreme je da se uključe i ostali. Za to je neophodno pre svega da se ljudi informatički obrazuju kako bi uvideli da je internet mnogo više od alata za zabavu i druženje.

Primeri navedeni u ovom radu svakako nisu jedini kada je reč o građanskom novinarstvu u Srbiji. Kao što je ranije spomenuto *Tviter* se i 2010. godine, za vreme zemljotresa u Kraljevu, pokazao kao brže sredstvo širenja informacija od zvaničnih medija. *You Tube*, najpoznatija stranica za deljenje video-zapisa, izuzetno je popularna i kod nas; iako se uglavnom koristi za deljenje zabavnih sadržaja, događalo se da okačeni snimci viralnim širenjem veoma brzo postanu poznati širokoj javnosti, da ih preuzmu velike medijske kuće, pa čak i da izazovu akciju vlasti (kao u slučaju snimka „Kosovo za patike“ ili snimka policijske brutalnosti u Vršcu). Slučaj *Krugoline Borup* pokazao je koliko blog može biti moćno sredstvo buđenja svesti i umrežavanja sa ciljem da se izazove promena u društvu. Primer tviteraša Stefana zanimljiv je zato što je pokrenuo ozbiljnu debatu o odnosu građanskog i tradicionalnog novinarstva i možda na taj način počeo da utabava put građanskom novinarstvu u Srbiji.

Ostaje da se vidi koliko su građani spremni da postanu aktivni „proizvođači vesti“ a takođe i koliko su novinari spremni da prihvate građansko novinarstvo ne kao pretnju već kao dopunu svojoj profesiji.

Literatura

- Antonijević, S., Petković, D., Radović, N. i Sitarski, M. (2007). *Internet i javna sfera u Srbiji*. Beograd: Beogradska otvorena škola. Posećeno 25. 8. 2011. URL: <http://www.bos.rs/cepit/materijali/Internet%20i%20javna%20sfera%20u%20Srbiji.pdf>.
- Bowman, S. & Willis, C. (2003). *We the Media: How Audiences are Shaping the Future of News and Information*. The Media Center at the American Press Institute. Posećeno 30. 8. 2011. URL: www.hypergene.net/wemedia/download/we_media.pdf.
- Cukier, K. N. (2006). The Future of Journalism. Intervju za *OpenBusiness blog*. Posećeno 15. 8. 2011. URL: <http://www.openbusiness.cc/2006/06/24/the-future-of-journalism/>.
- Dnevni list *Blic* (14. 12. 2008). *U porodilištima prisutni nehumani protokoli i korupcija*. Posećeno 25. 8. 2011. URL: <http://www.blic.rs/Vesti/Drustvo/70003/U-porodilistima-prisutni-nehumani-protokoli-i-korupcija>.
- Dnevni list *Blic* (19. 3. 2008). *Trudnice u pojedinim bolnicama nazivaju i stokom*. Posećeno 25. 8. 2011. URL: <http://www.blic.rs/Vesti/Tema-Dana/84177/Trudnice-u-pojedinim-bolnicama-nazivaju-i-stokom>.
- Dnevni list *Politika* (17. 12. 2008). *Pobuna porodilja*. Posećeno 26. 8. 2011. URL: <http://www.politika.rs/rubrike/Drustvo/Pobuna-porodilja.lt.html>.
- Grbeša, M. (2005). Kriza javnog komuniciranja i ideja građanskog novinarstva. *Političko obrazovanje*, 1(3), 184–196. Posećeno 20. 8. 2011. URL: http://www.politologija.hr/download_file.php?file=Grbe_a_za_pdf1.pdf.
- Krejs, R. (2010). *Onlajn novinarstvo: Izveštavanje, pisanje i uređivanje za nove medije*. Beograd: Clio.
- Krugolina Borup (2008). *Kako sam 13 dana dojila moje oči plave*. Blog B92. Posećeno 23. 8. 2011. URL: <http://blog.b92.net/text/3624/Kako-sam-13-dana-dojila-moje-Oci-Plave/>.

- Majka hrabrost udruženje građana. Posećeno 25. 8. 2011. URL: http://www.majkahrabrost.com_
- Media centar online (2011). *Društvene mreže i mediji – Twitter na Kosovu – izveštaj sa debate*. Posećeno 27. 8. 2011. URL: <http://www.media.ba/bs/alati-novinarstvo-tehnike-i-forme/drustvene-mreze-i-mediji-twitter-na-kosovu>.
- Milivojević, S. (ur.) (2011). *Profesija na raskršću* [Elektronski izvor]: novinarstvo na pragu informacionog društva. Beograd: Fakultet političkih nauka, Centar za medije i medijska istraživanja. Posećeno 25. 8. 2011. URL: <http://www.fpn.bg.ac.rs/wp-content/uploads/2011/07/Profesija-na-Raskršću.pdf>.
- Milojević, A. i Ugrinić A. (2011). Sloboda novinarstva u Srbiji pod pritiskom politike i novca. *CM - časopis za upravljanje komuniciranjem*, 6(20), 41–60.
- NUNS (2011). *Mediji u Srbiji u bezizlaznoj situaciji*. Posećeno 21. 8. 2011. URL: <http://nuns.rs/info/news/15062/mediji-u-srbiji-u-bezizlaznoj-situaciji.html>.
- Radojković, M. (2010). Građansko novinarstvo: Nov oblik komunikacije ili novi globalni rizik. U Surčulija, J. (ur.), *Sloboda izražavanja na Internetu*. Beograd: Fond za otvoreno društvo.
- Radojković, M. (2011). Socijalno-ekonomski položaj novinara. *CM – časopis za upravljanje komuniciranjem*, 6(20), 21–39.
- Tomić, B. (2008). Građansko novinarstvo na radiju i televiziji. *Srpska politička misao*, 3, 109–127. Posećeno 21. 8. 2011. URL: <http://scindeks-clanci.ceon.rs/data/pdf/0354-5989/2008/0354-59890803109T.pdf>.
- Varagić, D. (2011). *Twitter je kanal komunikacije, a pojedini Twitter nalozi jesu mediji*. Dragan Varagić blog. Posećeno 29. 8. 2011. URL: <http://www.draganvaragic.com/weblog/index.php/3603/twitter-kanal-komunikacije-nalozi-mediji/#ixzz1Wvfq4Env>.
- Wernicke S. (2009). Era I-svedoka. *Wave International Youth Web Magazine*. Posećeno 18. 8. 2011. URL: http://www.wavemagazine.net/0_srb/arhiva/33/politika/tviter-iran.htm.

CITIZEN JOURNALISM IN SERBIA

Summary: *What is citizen journalism and what impact does it have in the current information society? In what way does development of ICT change the role of media consumers and what are the implications of that change to the role of professional journalists? The author of this article is discussing the relationship between citizen and traditional journalism, i.e. whether citizen journalism is encouraging or jeopardising the work of existing media. Serbian media landscape is presented in order to pose the question does citizen journalism exist in the country, and does it have the capacity to jeopardise profession that is already in deep crisis. Public debate on the pros and cons of citizen journalism has first been brought up in Serbia during the crisis on the border with Kosovo and Metohija when reports on Twitter exceeded official media and became the key source of information for online community. The example of Brankica Stamenkovic – Krugolina Borup shows how blog can also be a powerful tool for starting a public debate and, in this case, even an online course of action which brought about social change.*

Key words: *citizen journalism, crisis of journalism, Serbian media, Twitter, blog.*